

Отців, головним внутрішнім критерієм істини, джерелом знань про Бога, про Христа, про світ, Храм, людину.

У молитві святителя Василя Великого «Іже на всякий час», що читається на богослужінні щогодини, узагальнюється кінцева мета Православного богослужіння в освіті регента – увійти «у з'єднання віри, і в розум незбагненої слави». Наводиться мотивація «обіцянки заради майбутніх благ», а також дається коротка методика: здійснення заповідей, освячення душі, очищення тіла, виправлення образу мислення. І все це для життя без скорботи, зла і хвороб: «ісправи живіт наш до Твоїх заповідей душі наша освяти, тілеса очисти, помисли ісправи, думки очисти, і визволи нас від усякої скорботи, зол і хвороб».

Здобувши у Христі порятунок, людство отримало можливість знову вступити в живе спілкування з Богом, і богослужіння стало засобом, що веде до головної мети – обоження. Тому якщо і можна виразити останню мету символіко-драматичної естетики Православного богослужіння одним словом, то цим словом має бути спілкування! І саме регент як суб'єкт, що здійснює через спів богослужіння, повинен це засвоїти на практиці свого життя. І як неможливо замінити реальне спілкування в любові окремими розповідями, так і неможливо передати на словах радість молитовної зустрічі з Богом. Спілкуванню необхідно вчитися, до нього необхідно прагнути. Спілкування в любові має поступово стати сенсом життя, ідеологією, філософією відносин на богослужінні, в родині, роботі, навчанні.

«Храм і богослужіння, – пише св. прав. Іоанн Кронштадтський, – є уособлення, здійснення всього християнства: тут в словах, в особах і діях возвещається все домобудівництво нашого спасіння, вся священна і церковна історія, вся благодать, премудрість, вірність і незмінність Божія ... правда і святість Його, вічна сила Його. Тут дивовижна у всьому гармонія, дивовижний логічний зв'язок в цілому і частинах: це справжня божественна премудрість, доступна простим, люблячим серцям» [3, с.185].

Література

1. Герасимова-Персидская Н.А. Русская музыка XVII века, встреча двух эпох. М., 1994.
2. Иларион (Алфеев), епископ Подольский. Православное богослужение как школа богословия и богомыслия. Церковь и время. М. 2003. № 22
3. «Мысли о Церкви и православном богослужении» СПб., 1905. Т. 1.
4. Монастирі Афона. Супутник паломника по монастирю Ксенофонт. Передмова Його Святості Патріарха Варфоломія. Видання монастиря Ксенофонт 2014.

УДК 930.85

Кучменко О.М.,
Скрипниченко В.І.

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОЇ ПАРАДИГМИ

В статтє рассматривается проблема формирования профессиональных качеств на основе национальных культурных ценностей; их влияние на сознание и самосознание личности. Педагогический аспект данной проблемы традиционно рассматривался в контексте задач национальной проблематики, поскольку нужно обязательно учитывать поликультурные и полиэтнические особенности государства, что было и является одной из приоритетных национальных стратегических задач и ценностей общества в целом. Каждое государство ставит перед педагогикой задачу – воспитать гражданина своего государства, патриота.

Ключевые слова: *этнос, нация, культура, педагогика, сознание, самосознание, профессиональная подготовка, музыка.*

The problem of formation of professional skills on the basis of national cultural values; their impact on the consciousness and self-consciousness of personality is considered in this article. Today's globalized world, the active migration processes exacerbate the problem of national

education. The sources of traditional pedagogy, the idea of transfer values from generation to generation, and their relationship combine in the national education. The values accepted by the Nations, is its "cementitious mortar" and ensure the integrity of all Nations of this state. Considering certain features of the mentality of the Nations and nationalities, scientists focus on those values that have stood the test of time and is rooted in the soul of the nation. National values act as social and psychological regulators of behavior of people of one ethnic background. In the basis of understanding of cultural differentiation is the understanding of the essence ethnopsychological order. If we turn to the music, it should be noted that music is an art form in which the images are formed with the help of sounds, organized intonations. Music expresses the essence of life and penetrates into the inner and the secret meaning of actions, events, circumstances, scenes. Music reveals the deepest and most cherished the content of feelings and thoughts that brings us happiness or, in modern language, aesthetic pleasure. Creation of any national culture can be derived from the laws of musical development and express through music concepts. Pedagogical aspect of this problem has traditionally been viewed in the context of the objectives of the national problems, since accounting multicultural and multi-ethnic characteristics of state definitely was and is presented as one of the priorities of the national strategic goals and values of society as a whole. Each State sets the pedagogic task is to educate the citizen of his country, the patriot. Reliance on the advice of representatives of the Ukrainian culture of the past, focus on them, gives the opportunity of building a system of values that is most appropriate to national traditions, national view on the world.

Keywords: *ethnos, nation, culture, pedagogy, consciousness, self-awareness, training, music.*

В умовах оновлення педагогічної парадигми важливо приділити особливу увагу процесам, які покликані реформувати освітній простір відповідно до сучасних цивілізаційних викликів. В працях І.Т. Фролова, Г.Гачева, А. Алексеевої, М. Волкова, В. Горбунової, Г. Комарова, Л. Майковської, І. Бега, І. Зязуна, О.Є.Ребрової та багатьох інших учених червоною ниткою проходить теза про єдність культури. І.Т. Фролов відмічає, що вона виражається в загальнолюдських устремліннях, а своєрідність культури проявляється в її індивідуально-людських характеристиках [9]. Різноманіття національних образів світу, які проявляються у відмінності стилю, жанру, індивідуально-творчого почерку, художньо-образних ореолах і символах різних представників людських етносів, усе це – «буття культури – буття культурно-значимого жесту в ній» [2]. Але ці «жести культури», її мозаїчні прояви мають своєрідний фактор розвитку – взаємовплив атрибутів культури. Цей фактор найбільш сильно діє в умовах полінаціональних держав, культура яких характеризується «єдністю протилежностей», а саме: розвитком культури кожної етнічної групи, розумінням і повагою культури кожного, що й становить цю складну єдність. Культура багатонаціональних держав як цілісне явище формується на основі міжнаціонального спілкування.

Мета даної статті полягає в аналізі проблеми національної й міжнаціональної взаємодії народів що живуть у загальному державно-територіальному просторі, і завжди знаходяться у полі зору не тільки політики, соціології, історії але й педагогіки. Сучасний глобалізований світ, активні міграційні процеси загострюють проблему національного виховання [4]. О.Є. Реброва зазначає, що чим ширше держава інтегрується до світу, тим сильніше постає питання про особливості національного духу, народної культури, історичного минулого, мистецтва і традицій народів, що проживають на загальній території [7]. Дослідник Г.Д. Гачів говорить не про національний характер, а про національний погляд на світ, який визначений національною художньою «логікою», ладом мислення, «мережею координат», і показує, як цей народ сприймає світ, яка гармонія, світобудова постає перед його очима. Він відмічає, що цінності є загальними для всіх народів і розташовуються у різному співвідношенні. Це особлива структура елементів, загальних для всіх народів (хоч вони розуміються по-різному, мають свій акцент) і становить національний образ, а у спрощеному вигляді – модель світу [2]. Завданнями педагогічної науки в Україні - створення умови для виховання й освіти підростаючого покоління на основі історично сформованих цінностей, які зрозумілі й близькі народу і становлять змістовну сутність національної ідеї та

стратегії національного виховання. Опорою у цьому стає народне мистецтво, яке передає від покоління до покоління «дух народу», духовність і цінності нації через пісню, обряд, костюм, танок, інші художньо-виразні засоби.

У національному вихованні поєднуються джерела народної педагогіки, чим і здійснюється їхній зв'язок. А. Здравомислов визначає цінності як соціокультурний феномен, який є атрибутом світогляду і ставлення людини до світу [3]. Фактично цінності, прийняті націями, є її «цементуючим розчином» і забезпечують цілісність усіх народів, що населяють цю державу. Розглядаючи ті або інші особливості ментальності націй і народностей, вчені акцентують увагу на тих цінностях, які пройшли перевірку часом і вкоренилися в душу нації.

Національні цінності виступають у ролі соціальних і психологічних регуляторів поведінки людей однієї етнічної приналежності. І. Бех, І. Зязун, О. Сухомлинський зазначають, що педагогічний ракурс проблематики формування цінностей висвітлює духовні, національні, загальнолюдські цінності. Національні цінності відносяться до класу узагальнюючих глобальних цінностей. Проте, В.Д. Шульгіна звертає увагу на зауваження С. Кримського про те, що глобалізація, маючи достатні досягнення у техніці, комунікативній сфері, все-таки натрапляє на «непереборну культурну диференціацію людства» [8]. В основі розуміння культурної диференціації лежить осмислення сутності етнопсихологічного порядку. Людство неоднорідне, воно складається з рас, націй, різних груп, які проявляють свою духовність через мистецтво, виражаючи в ньому свою національну ідентичність. Нерідко саме мистецтво – інтонаційний оборот пісні, ритмічна формула, танок, елемент костюму – стають тим унікальним художнім атрибутом, який найбільш яскраво представляє націю, етнос.

Якщо ми звернемося до музики, то слід зазначити, що це – вид мистецтва, в якому художні образи формуються за допомогою звуків та організованих інтонацій. Звук є будівельним матеріалом музики, а також основою музичної образності та виразності. Народжена з мовної інтонації, музика є одним із засобів спілкування людей. Узагальненість музичної мови робить її всезагальною й універсальною. Крім того, зазначає Г.Г. Макаренко, узагальненість музичної мови виступає найбільш місткою і прийнятною формою вираження думок і емоцій людини в чутній формі, що зумовлює найбільш сильний, глибинний і безпосередній емоційний вплив на внутрішній світ і психіку людини [6]. Музика висловлює квінтесенцію життя і проникає у внутрішню сутність і найтаємніший зміст дій, подій, обставин, сцен. Крім того, вона розкриває найглибший і найзаповітніший зміст почуттів та думок, що приносить нам внутрішню радість або, кажучи сучасною мовою, естетичну насолоду.

Світобудову будь-якої національної культури можна вивести із законів музичного розвитку і висловити через музичні поняття. Слід зазначити, що музичне мистецтво багато в чому визначило спадкоємність теоретичних ідей і стало підґрунтям для формування національних цінностей на ґрунті яких формується національна культура, ідеологія, духовність. Музика відбиває психологічний стан людини, психологічну складову того, чи іншого етносу, є його душею, відповідає його світогляду.

На нашу думку, слід більш точно визначити основні поняття етнопсихології як методологічного базису для подальшого розкриття сутності полікультурної освіти. Нація, як найбільш сучасне визначення типу етносу представляє велику соціальну групу, вищий етап розвитку етносу, що характеризується згуртованістю, спільністю людей, єдністю території, мови, культури, рис національної психіки, а також дуже тісними економічними зв'язками].

А.О. Бороноев і В.Н. Павленко розділяють поняття «нація» і похідне від нього – «національність» за двома параметрами: перше – як національно-державний, культурний атрибут, за об'єктивною символікою, яка підкреслює деяку цілісність (культурну, територіальну, господарську); друге – по суб'єктивній реакції, по соціальній ідентифікації індивідів, по їх ціннісних орієнтаціях, тому що кожен індивід національний, з одного боку, об'єктивно, з іншого – суб'єктивно, свідомо, він визнає себе частиною тієї або іншої спільності, культури» [1].

З точки зору педагогіки, ми звернемо увагу на два фактори - об'єктивний і суб'єктивний. Об'єктивний фактор – політика держави і національному питанні;

суб'єктивний фактор – розвиток кожної особистості як представника і суб'єкта нації, держави, що знайшла в ній своє місце і визначила та ідентифікує себе з цілісним соціумом нації. Саме на основі визначених підходів до питання про націю формується у педагогіці стратегія національного виховання.

Певною мірою з проблематикою національної політики стосовно освіти кореспондується питання сутності категорій «національна свідомість» і «національна самосвідомість» і їх формування як атрибутів національного виховання. Критерії оцінювання національної свідомості розкриваються через категорію ставлення, а саме: ставлення особистості до рідної землі, краю; ставлення до етносу, нації, народу; ставлення до української культури, її пісенного фольклору; ставлення до становлення незалежної української держави; ставлення до суспільства і людей; ставлення до себе. Слід зазначити, що і свідомість, і самосвідомість може належати як національному співтовариству, так і окремому його члену, особистості, яка розуміє і поділяє цінності, ідеали і стратегію дій з цілісним національним співтовариством. У цих категоріях суттєвою відмінністю є процеси рефлексивного порядку в самосвідомості стосовно національної ідеї, і узагальнено стратегічні, пізнавальні орієнтації – у національній свідомості. Педагогічна наука, і зокрема педагогіка мистецтва, в питаннях національної проблематики ставить у центрі своїх функціональних обов'язків сам зміст національної ідеї як духовної основи розвитку особистості і суспільства в цілому.

Розглянуті категорії деякою мірою є атрибутивними в таких науках, як етнологія й етнопсихологія, які, у свою чергу, складають методологічний фундамент педагогічної проблематики, пов'язаної з феноменом культури етносів. Важливо підкреслити, що етнос виникає і розвивається незалежно від виникнення держав. Нації, за визначенням національної свідомості і самосвідомості, відбуваються переважно як наслідок виникнення держав. Вони стають їх ідейними, духовними, політичними атрибутами, а педагогіка, виконуючи державну політику щодо розв'язання окреслених завдань у силу закономірної необхідності, сприяє їхньому оформленню і подальшому розвитку.

У психолого-педагогічній науці в її зв'язку з етнопсихологією розвинувся й особливий напрямок – етнопедогогіка, наукова проблематика якої розглядає народні традиції, обряди, національно-ідентифікаційну свідомість, міжнаціональне спілкування як основні засоби виховання дітей і молоді (Г. Абібулаєва, В. Афанасьєв, А. Бугаєві, М. Волков, З. Гасанов). Методологічною основою етнопедогогіки є праці вітчизняних та закордонних філософів і культурологів, таких як: В. Біблер, Л. Буєва, В. Вундт, Г. Гачів, Є. Дюргейм, С. Москвичі, О. Потебня та ін.

Найбільш істотним атрибутом етнопедогогіки справедливо вважаються етнокультурні надбання народів, серед яких народній творчості, фольклору надана найважливіша роль. У документі «Концепція національного виховання» щодо України ще в 1994 році вказано на значущість мистецтва і культури не тільки української, але й світової, і культури національних меншин.

Проаналізувавши концептуальні основи національного й етнічного виховання, слід підкреслити такі основні принципи: гуманізм, орієнтація на збереження національного і вивчення інонаціонального; успадкування, передачі досвіду попередніх поколінь наступним; опори на народні традиції; принцип національного підходу в соціалізації молоді [5].

Підводячи підсумок, зробимо акцент на тому, що педагогіка, виконуючи свою виховну функцію в руслі певної етнотрадиції, фактично забезпечує її тривалий розвиток. У такому контексті питання виникає стосовно сутності культури і традицій етносу, з одного боку, з іншого боку, - стосовно сутності і традицій полі етнічного середовища. Виявлення й осмислення сутності останніх розглядається через категорію національних і етнічних цінностей і відноситься до атрибутивних характеристик полікультурної освіти.

Література

- 1.Бороноев А.О. Этническая психология /А.О. Бороноев, В.Н. Павленко. – Л., 1994. – С. 56-58.
- 2.Гачев Г.Д. Национальные образы мира /Г.Д.Гачев. – М., 1983. – 445 с.

3.Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности / А.Г. Здравомыслов. – М.: Политиздат, 1986. – 221 с.

4.Кучменко Е.М. Гуманізм – методологічна та культурологічна основа педагогічної аксіології. / Е.М. Кучменко. // VIII Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «національно-культурний простір України ХХІ ст.: стан і перспективи»: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, (2-3 червня 2011 р.)..-К.:НАКККіМ, 2011.-С.388-398.

5.Кучменко Е.М. Сучасні тенденції міжкультурного спілкування. /Е.М. Кчменко //Актуальні проблеми навчання та виховання людини з особливими потребами. Зб. н. праць.- №7 (9). – К. Університет «Україна», 2010. – 525-535.

6.Макаренко Г. Музика і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше./ Г. Макаренко. – К.% Факт, 2004. – 152 с.

7.Реброва О.Є. Актуальні аспекти підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін в умовах полі культурного середовища / О.Є. Реброва //Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. статей. Вип.. 13. Ч.ІІ. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 171 – 177.

8.Шульгіна В.Д. Національна освіта України в умовах розвитку процесів глобалізації /В.Д.Шульгіна//науковий часопис. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць. – К., КНПУ ім.. М.П. Драгоманова. – 2004.-Вип. 1(16). – С. 21-25.

9.Фролов И.Т. Единство и своеобразие культуры /И.Т.Фролов// Красная книга культуры [Сост., подгот. текста и предисл. В. Рабиновича].М.: Искусство, 1989. – 423 с.

УДК 378.147

Овчаренко Н.А.

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В статье рассматривается проблема реализации аксиологического подхода в профессиональной подготовке будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности. На основе теоретического анализа и обобщения научного опыта, определена система вокально-педагогических ценностей, которая требует практической проверки в процессе профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: аксиологический подход, будущий учитель музыкального искусства, вокально-педагогические ценности

The article focuses on proving of the problem of realization of the axiological approach in the professional training of the future teachers on music art. Taking into account of the axiological approach in professional training of the future teachers on music art to vocal pedagogical activity is actual due to axiological component. It is one of the main in the structure of the modern art training of such specialist. It is as such orientation points of human behavior and unit in the conception of the world of pedagogue on the base of the personal sense.

Generalization of scientific thought gave a possibility to determine the main value of music art. It is also vocal sense contribution that exists in hierarchical regular connection with it's world outlook, etic and esthetic values. Awareness of such regularity is determinable for art pedagogic. Creating the values of the lower hierarchical level is appeared due to possibility indirectly to influence on less learned and unattainable personal sense of human in determined kind of activity.

The system of vocal-pedagogical values is determined on the base of the theoretical analyze and generalization of scientific experience that needs practical checking in the process of professional training of the future teachers on music art to vocal pedagogical activity.

Keywords: axiological approach, future teachers on music art, vocal pedagogical values.